

Hälsokontrollen klar – dags att operera

Regeringen vill genomföra alla EU-beslut genast

| PETER EINARSSON |

Strax före årsskiftet enades EUs jordbruksministrar om den så kallade hälsokontrollen – en översyn av jordbrukspolitiken som medför en rad förändringar både i gårdsstöden och i landsbygdsprogrammet. Svenska regeringen är som vanligt het på gröten och vill genomföra det mesta genast.

Den största förändringen från svensk horisont är att handjursbidragen nu definitivt försvinner. De får finnas kvar som längst till och med 2011, men kan försvinna redan efter 2009. Vilket det blir beslutar svenska regeringen.

Det här kan förändras i LBU

Jordbruksverkets snabbutredning har när detta skrivs just släppt ett första utkast med en lång lista på tänkbara åtgärder i landsbygdsprogrammet. Observera att listan innehåller betydligt mer än vad som kommer att rymmas inom budgeten.

Klimatrådgivning. Nytt stort projekt "Greppa Klimatet".

Kompetensutveckling. Ökade anslag bland annat inom ekologisk produktion, Greppa Näringen och biologisk mångfald.

Investeringsstöd. Ökad satsning på biogas och även andra former av förnybar energi.

Våtmarker. Höjd ersättning för både anläggning och skötsel.

Dammar för fosforavskiljning. Ny stödform.

Utrotningshotade husdjur. Höjd ersättning både per djur och till rasföreningarna.

Fånggrödor och vårplöjning. Höjd ersättning och utökad område.

Skydds-zoner. Utökade stödmöjligheter och höjd ersättning.

Miljöskyddsåtgärder. Höjd ersättning.

Ekologisk produktion. Höjd ersättning (vall).

Vallstöd. Höjd ersättning.

Reglerbar dränering. Ny stödform.

Bioträda. Nuvarande regionala stöd görs nationellt och ersättningen höjs.

Även de få återstående kopplade stöden inom växtodlingen försvinner – energigrödor och torkat foder direkt, proteingrödor och stärkelsepotatis med samma tidplan som handjursbidraget.

Tvårvillkoren justeras lite. Det handlar mest om förtydliganden, men på några punkter om skärpningar. Ogödslade buffertzoner längs vattendrag blir obligatoriskt. Det betyder troligen att miljöstödet till skydds-zoner måste förändras, eftersom det är förbjudet att betala för sådant som redan krävs i lagstiftning. Sverige måste också införa vissa regler om skydd för landskapselement på jordbruksmark.

Landsbygdsprogrammet förstärks

I landsbygdsprogrammet handlar det inte om stöd som försvinner utan om förstärkningar. Det finns rätt mycket outnyttjade pengar i budgeten, eftersom många stödformer inte utnyttjas som avsett. Det handlar inte minst om ekostödet, där de årliga utbetalningarna krympt med mer än 100 miljoner istället för att växa. Därtill kommer det lite nya pengar via så kallad modulering, alltså medel som överförs från gårdsstödet. Sammanlagt finns ytterligare cirka 600 miljoner kronor per år att spendera 2010–2013, en ökning med cirka 15 procent jämfört med 2007–2009.

Nysatsningarna inom landsbygdsprogrammet ska i princip inriktas på två saker. Dels handlar det om att förbättra anslutningen i de stöd där måluppfyllelsen är dålig. Förutom ekostödet gäller det i första hand miljöskyddsåtgärder ("nya Reko") som inte ens nått halva den planerade anslutningen. Dels har EU i hälsokontrollbeslutet pekat ut fyra "nya utmaningar" som medlemsländerna måste göra något åt – klimat, energi, vatten och biologisk mångfald.

För Sveriges del är de här utmaningarna inte alls lika nya som för

många andra EU-länder. Vi har redan olika miljöstöd som mer eller mindre täcker in alla fyra, och därför blir det troligen även här mest fråga om förstärkningar, inte nya stödformer. Se särskild ruta här bredvid för en lista på ändringar som nu diskuteras.

Som en konsekvens av regeringens utdragna strul med betesmarksdefinitionen blir det även en del ändringar av stöden till betesmarker. Trots massiv kritik verkar det när detta skrivs som om jordbruksministern tänker tvinga igenom en ännu värre version av trädräkningsreglerna redan i år. Tanken är att marker som då slängs ut ur gårdsstödet ska kompenseras med miljöstöd, i varje fall delvis. Regeringen har fått EUs tillåtelse att i så fall flytta över motsvarande pengar från gårdsstöden till landsbygdsprogrammet.

Möjligt justera gårdsstöden

Precis som vid tidigare reformer har EU-länderna fått ganska stor frihet att välja hur de vill genomföra hälsokontrollbeslutet. När det gäller gårdsstödet finns till exempel möjlighet att höja lägstagränsen för utbetalning ända upp till 4 hektar. Det blir också tillåtet att göra ytterligare utjämnningar av gårdsstöden i samband med att de nya besluten genomförs.

Intressantast för svensk del är att det som tidigare kallades "nationella kuvertet" – numera "särskilt stöd" – har fått delvis nya regler som gör det betydligt mer användbart.

Särskilt stöd innebär att ett medlemsland kan avsätta upp till 10 procent av sin totala direktstödsram till ändamål som man bestämmer nationellt inom vissa ramar. Liksom tidigare kan det gå till miljövänligare produktionsformer, marknadsföring och kvalitetshöjning – men nu även till djurvälstånd, katastrofersättningar och försäkringar mot t ex djursjukdomar eller skörde-skador.

I slutmänglingen tillkom dessutom vissa möjligheter att rikta särskilt

FOTO: ANNA MÖLANDER

Offensivt förslag till regeringen

Stöd till idisslare på vall

Ekologiska Lantbrukarna och Naturskyddsföreningen lanserar gemensamt förslag.

Företag som drivs med idisslande djur som lever i huvudsak på bete och grovfoder från den egna gården ger stor miljönytta och liten miljöbelastning. De ligger helt i linje med Sveriges och EU:s politiska mål om ett uthålligt jordbruk. Men trots det har gårdsstödsreformen bidragit till att försämra ekonomin för dem.

Ekologiska Lantbrukarna och Naturskyddsföreningen föreslår därför att Sverige använder den nya möjligheten att ge dessa företag ett extra tillägg på gårdsstödet genom så kallat särskilt stöd.

Förslaget bygger helt på uppgifter som redan samlas in vid SAM-ansökan och baseras på tre kriterier:

- Djurtäthet högst 1,25 DE/ha
- Djurtäthet lägst 0,8 DE/ha
- Vall på minst 30 procent av åkerarealen

De flesta företag som producerar mjölk, nötkött eller lammkött uppfyller de här kriterierna.

Uppskattningsvis kvalificerar 70–80 procent av arealen på företag med idisslare, och för övriga finns möjlighet att anpassa sin produktion så att den kvalar in.

Om hela den möjliga stödramen används ger detta cirka 1000 kr/DE.

Finansieringen kommer till ungefär hälften från handjursbidragen, resten från en sänkning av de högsta gårdsstöden och från idag outnyttjade belopp i gårdsstödet. Stödet införs stegvis under 2–3 år från 2010.

Läs hela förslaget på <http://www.ekolantbruk.se/naringspolitik/jordbrukspolitik/>

stöd direkt till ”sårbara” regioner eller sektorer – i första hand mjölk, nötkött och får.

För Sveriges del handlar det om minst 700 miljoner kronor per år som kan användas till ett stödsystem som utformas nationellt men fortfarande betalas till 100 procent av EU-kassan. Ekologiska Lantbrukarna har tillsammans med Naturskyddsföreningen tagit fram ett förslag på hur det skulle kunna användas till en miljöprofilerad ersättning åt företag med idisslare. Se särskild artikel här bredvid.

En mindre fråga som särskilt berör alla ekobönder är vad som ska hända med det gamla nationella kuvertet från 2005. Där ligger nämligen stödet till kvalitetscertifiering, som visserligen bara ger ett par tusenlappar, men ändå är viktigt särskilt för mindre företag med liten försäljning att slå ut certifieringsavgiften på.

Tufft körschema

Regeringen har lagt upp ett mycket tufft körschema för våren. Många beslut om genomförandet av hälsokontrollen måste enligt EU-reglerna tas redan 1 augusti i år, och även i övrigt har regeringen ambitionen att sjösätta det mesta så fort som möjligt.

Den största arbetsinsatsen gäller förändringarna i landsbygdsprogrammet. Jordbruksverket har i uppdrag att redan till 1 mars ha ett förslag färdigt, som sedan ska färdigställas av regeringen för beslut i Övervakningskommittén för landsbygdsprogrammet (där bl a Ekologiska Lantbrukarna sitter med).

Parallellt jobbar jordbruksdepartementet med alla frågor som rör gårdsstöden. En offentlig hearing är inbokad i mars där helheten ska presenteras. ●